

MIKAEL HOLMQVIST

Att studera den ekonomiska eliten – problem och utmaningar¹

Studying the Economic Elite – Problems and Challenges

This article presents my experiences of studying Djursholm as Sweden's "Leader Community" during 2010 through 2015. I address the relative lack of studies of the economic elite, which is a problem both for the sociological literature, and for public debate. The reason to why relatively few studies have been made of the economic elite, particularly in Sweden, has amongst others to do with a reputation of it as being hard to study, not at least due to this group's often social closure. By proposing examples from my own study, I try to describe how studies of the economic elites can be done with a view of generating more research of this anonymous yet influential group.

Keywords: economic elite, ethnography, Djursholm, power elite, leaders, leader community, consecration, consecracy

UNDER LÅNG TID har frågan hur eliter – kulturella, politiska, akademiska och ekonomiska – produceras och re-produceras i och genom samhällets institutioner och sociala organisationer, varit i fokus för den internationella samhällsvetenskapliga analysen och debatten. Sådana klassiska namn som exempelvis Pierre Bourdieu, Karl Marx, Robert Michels, C Wright Mills, Vilfredo Pareto, Thorstein Veblen och Max Weber har varit tongivande genom sådana begrepp som makteliten, statusgrupper och kulturellt kapital. Det förhållandevis magra intresset bland svenska samhällsvetare för eliter kan synas märkligt, med tanke på den allmänna föreställningen inom samhällsvetenskap om eliters betydelse för att förklara samhällets grundläggande funktion och förändring. Den internationella elitforskningen är bred och djuplodande och innefattar exempelvis studier av nätverk, sociala organisationer, skolor och andra institutioner genom vilka eliter produceras och re-produceras (se t ex Baltzell, 1958; Gaztambide-Fernandez, 2009; Khan, 2011). Från en förhållandevis blygsam nivå håller glädjande nog en förändring gradvis på att ske inom svensk samhällsvetenskap med spridda bidrag inom bland annat utbildningssociologi, ekonomisk historia, kulturgeografi,

1 Jag vill tacka Konstantin Lampou, Richard Swedberg, redaktörerna, samt två anonyma granskare för deras kommentarer och kritik av en tidigare version. Studien har finansierats av Riksbankens jubileumsfond. Denna text bygger delvis på resonemang och diskussioner som förs i Holmqvist (2015).

socialantropologi, och sociologi (se t ex Börjesson m fl, 2016; Edling m fl, 2013; Rodenstedt, 2015; Sandgren, 2015). Själv redigerar jag i skrivande stund tillsammans med Bengt Erik Eriksson och Lena Sohl en tvärvetenskaplig antologi med namnet "Eliter i Sverige" och som kommer att utgöra en samlad översikt av elitforskningen i Sverige. Som ytterligare exempel kan nämnas en workshop vid Uppsala universitet i november 2015 om eliter, liksom att eliter var ett tema under 2016 års ämneskonferens som Sveriges Sociologförbund anordnade. På den socialantropologiska institutionen på Stockholms universitet ordnades år 2015 workshopen "Transnational elites: Towards an anthropology of mobile professionals", där följande slogs fast: "Antropologi har oftast intresserat sig för människor i periferin, de som är långt ifrån staten eller de politiska och ekonomiska centrumen. Under de senaste decennierna har vi sett en rörelse från en ensidig uppmärksamhet på marginaliserade grupper och små samhällen, till en antropologi som också i ökande utsträckning handlar om mäktiga eliter och större enheter som transnationella företag och statsbyråkratier."

Men bristen av dylika insatser och studier är som sagt ändå förhållandevis utbredd inom svensk samhällsvetenskap, och det gäller i synnerhet inom mitt eget ämne, företagsekonomi, som trots sin remarkabla tillväxt under de senaste decennierna såväl forsknings- som undervisningsmässigt, ägnat frågan om samhällseliternas i allmänhet och de ekonomiska eliternas i synnerhet etablering och betydelse, närmast obefintligt intresse (jfr Holmqvist och Hasselbladh, 2013). Inom dagens nationalekonomi verkar intresset för ekonomiska eliter heller inte vara särskilt stort (se dock t ex Roine och Waldenström, 2009; och för en omtalad internationell studie, se Piketty, 2015).

Den svenska samhällsvetenskapen verkar i synnerhet ointresserad av att studera hur ekonomisk makt konstitueras genom eliters *livsstil*; till exempel genom att analysera deras boende, konsumtionsmönster, yrkesval och preferenser kring konst och litteratur. Härvidlag finns en del inspiration att hämta från internationella studier. Exempelvis har de franska sociologerna Michel Pincon och Monique Pincon-Charlot ägnat stor uppmärksamhet åt hur den franska högborgerligheten och aristokratin konstituerar sin ekonomiska makt, bland annat genom studier av deras boende (se t ex Pincon och Pincon-Charlot, 1999; 2007); där finns också aktuella och viktiga studier om så kallade superrikas liv och leverne (se t ex Beaverstock m fl, 2004; Hay, 2016); samt studier av exklusiva "gated communities" (se t ex Atkinson och Blandy, 2006; Blakely och Gail Snyder, 1997). Men överlag är de empiriska observationerna få.

I stället uppmärksammar såväl den svenska som internationella samhällsvetenskapen hellre ekonomiskt utsatta och marginaliserade grupper och hur dessa lever. Utanförskap, arbetslöshet och kriminalitet är vanliga frågor och problem för såväl nationalekonomer, antropologer som sociologer; och i den mån man studerar människors livsstil och boende ligger fokus på storstädernas utsatta förorter eller nedgångna städer på landsbygden. Ett aktuellt exempel är den intressanta tvärvetenskapliga antologin från 2016, *Bortom kravallerna. Konflikt, tillhörighet och representation i Husby* redigerad av kriminologen Magnus Hörnqvist och ekonomisk-historikern Paulina de los Reyes.

De ekonomiskt potenta och välintegrerade grupperna och deras boendemiljöer har alltså i allt väsentligt förblivit anonyma. Detta kan te sig som en paradox, givet det

faktum att ekonomisk makt som kanske aldrig förr idag är i allmänhetens blickfång och det finns allmänt ett stort behov av att förstå hur den ekonomiska eliten lever och påverkar sin omvärld genom sin livsstil. USA har i dag en president som verkar förkroppsliga många av dess ideal, vilket ytterligare understryker behovet av systematisk och gedigen forskning av denna grupp.

Man kan fråga sig varför det ser ut som det gör. Kulturgeografen Jonathan Beaverstock (2004: 402) ger följande förklaring: "Givet de superrikas tilltagande betydelse, har frågan om social och ekonomisk polarisering aldrig varit viktigare. Men, trots den ökade uppmärksamheten på eliter (...) verkar geografer ha litet att säga om dagens superrika. Varför det saknas sådana analyser är en fråga öppen för debatt: kanske beror det på att de superrika framstår som oåtkomliga och avlägsna för medelinkomst-akademiska forskare, eller för att forskare känner att de rika på något sätt är mindre ärbart att undersöka än dem som lever i samhällets utkanter."²

En liknande förklaring lanserade Lena Sohl i en artikel i *Dagens Nyheter* år 2017, "Rikta blicken uppåt forskare!", där hon skriver följande: "Att studera grupper med makt och privilegier innebär ofta att forskaren själv behöver utsätta sig för att närma sig grupper som är vana vid att utöva makt och därmed kan utmana det maktöverläge som forskare i de flesta andra sammanhang befinner sig i. Samhällsvetare måste dock klara av att utsätta sig för det. Den givna slutsatsen är att vi borde ägna oss betydligt mer åt att studera grupper som har mer, och inte enbart mindre, makt än vad vi själva har. Det innebär att vi kommer att bli ifrågasatta och utsatta för maktutövning. Men samhällsvetenskaperna existerar inte för att vi som forskare ska kunna känna oss bekväma. I en tid när ojämlikheter i samhället återigen är skrämmande tydliga har vi viktigare saker vi måste ägna oss åt än vår egen bekvämlighet."

Med utgångspunkt i min egen studie *Djursholm – Sveriges ledarsamhälle* (Holmqvist, 2015; recenserad i *Sociologisk forskning* nummer 3, 2016, av Lars-Erik Alkvist) syftar denna artikel till att beskriva mitt tillvägagångssätt för att studera en svensk ekonomisk elit och som därmed förhoppningsvis kan tjäna som inspirationskälla för fler studier av denna relativt outforskade grupp i samhället.

Studie av Djursholm: en sammanfattning av argument och observationer

Innan jag kommer in på frågan om studiens genomförande, vilken är det huvudsakliga syftet med denna artikel, ska jag i korthet försöka ge en beskrivning av ett antal utgångspunkter och slutsatser, som en bakgrund och kontext till läsningen. Sammanfattningsvis är min studie av Djursholm ett försök att bidra till en sociologisk teori om den ekonomiska elitens livsstil. Studien handlar om ett ekonomiskt mycket välbärgat samhälle, där ett antal av Sveriges mest förmögna bor. Sedan Djursholm bildades år 1889 av bankdirektör Henrik Palme, farfars halvbror till framlidne statsministern Olof Palme, har samhället attraherat ledande personer inom näringsliv, förvaltning, militär,

2 Alla översättningar av engelsk text är mina egna.

vetenskap och konst. I dagens Djursholm, som består av cirka 9 000 invånare, är en del av Danderyds kommun och ligger cirka tio kilometer nordost om Stockholm, lever många människor som har centrala positioner inom framförallt näringslivet, och som kan utöva stort inflytande över Sveriges ekonomiska, politiska och sociala utveckling.

Min utgångspunkt för studien har varit att Djursholm kan ses som ett *ledarsamhälle*, det vill säga en plats där ledare och deras familjer lever och verkar privat; där de umgås med vänner och bekanta och har andra ledare som grannar; där deras barn växer upp, går i skola och får vänner och nätverk; och där de åldras och dör. *Ledare* är de människor i samhället som mer än andra kan påverka den miljö som vi alla är en del av (se Barnard, 1938; Jackall, 1988; Mintzberg, 1973). Ledare utövar makt och kan ha stora möjligheter att utforma det nutida samhället och historiens förlopp. En ledare är inte nödvändigtvis en person med en viss professionell position inom exempelvis politik, kultur eller medier, även om det många gånger sammanfaller. Ledare är istället alla de människor som har den legitimitet som krävs för inflytande (Alvesson, 2011; Simon, 1997).

Ett viktigt begrepp för min tolkning och förståelse av Djursholm som ett ledarsamhälle är *konsekration* (se Bourdieu, 1996; Durkheim, 1973; Elias, 2006; Weber, 1946). Konsekration, av latinets *consecrare*, betyder 'att inviga någon', 'att göra någon helig'. Det handlar i allt väsentligt om att socialt upphöja en människa; att förlåna honom eller henne vissa högre moraliska och andliga kvaliteter. I min analys är Djursholm *Sveriges ledarsamhälle*, inte först och främst för att där, jämfört med andra samhällen, bor relativt många människor som uppfattas som ledare, eller själva beskriver sig som sådana genom att de har vissa formella positioner. Djursholm är Sveriges ledarsamhälle för att det på ett systematiskt, ambitiöst och engagerat sätt som knappast finner sin motsvarighet någon annanstans i landet, *konsekrerar sina invånare till ledare*.

Detta sker genom Djursholms kultur, historia, traditioner, ceremonier ritualer och institutioner, vilka har en viss *aura*, och som ständigt återskapas av invånarnas handlingar, vilka jag i studien försöker förstå och beskriva – alltifrån matvanor, skolval, och syn på hälsa, till uppfattningar om politik, miljöförstöring och världen utanför Djursholm. Den livsstil som präglar ett ledarsamhälle som Djursholm utgår från vissa normer och värderingar, till exempel rörande synen på lagar och regler, människors personliga ansvar för sina handlingar samt uppfattningar om vardagligt 'vett och etikett', och som blir till invånarnas levnadsideal. I ledarsamhällen *bor* alltså inte bara ledare utan där sätts också ideal, kriterier och normer vilka blir till reglerande och formerande livsramar för många andra människor. Ledarsamhällen är viktiga att förstå för att de förväntas vara moraliska föredömen och fyrbåkar och ofta agerar som sådana. Det är utifrån en föreställning om att vara moraliska som de dominerar sin omvärld. Ledare formas av dem, och de i sin tur påverkar andra. Livsstilen, normerna och värderingarna i ledarsamhällen blir därmed väsentliga för det vidare samhällets funktion och inriktning i en grundläggande moralisk, sedlig och etisk bemärkelse.

Min huvudsakliga slutsats av studien är att Djursholm inte är Sveriges ledarsamhälle på meritokratiska grunder, det vill säga det dominerar inte sin omvärld genom excellens

i kunnande, intellektuell expertis och överlägsen analytisk förmåga. Djursholm är istället Sveriges ledarsamhälle i en moralisk bemärkelse, genom den livsstil som ständigt skapas och återskapas av samhällets invånare. Som samhällsform är Djursholm därför något som jag vill kalla för en *konsekrati* – ett samhälle som leder sin omgivning genom sin aura, strålgång och lyskraft³. Det är Djursholmarnas sociala, kommunikativa och estetiska förmågor som gör dem till ledare, snarare än deras intellektuella egenskaper och utbildningsmässiga meriter. När Alexis de Tocqueville (1998) analyserade Amerika på 1800-talet var *aristokrati* och *demokrati* två centrala analytiska begrepp för honom. Tocqueville förstod Amerika som en demokrati – i hans definition som ett jämlikt samhälle i kontrast mot det ojämlika aristokratiska samhällssystemet. Visst fanns enligt honom i Amerika aristokratiska uttryck och drag, men som ett enande analytiskt begrepp var demokrati enligt Tocqueville överlägset för att beskriva och tolka samhället Amerika. I enlighet med Tocquevilles metod, menar jag att konsekrati, sprunget ur begreppet konsekration, kan användas för att bäst förstå Djursholm, som en kontrast till meritokrati.

Begreppet konsekrati är ett alternativ till meritokrati för att tolka dagens svenska samhälle, som i allt högre grad betonar de värden och ideal som sedan länge präglat Djursholm. I den mån inte bara vissa samhällen i Sverige som Djursholm kan beskrivas som konsekratier, utan även landet i stort (i framtiden) kan ses som sådant, kan begreppet ge underlag för diskussioner om hur exempelvis framtida utbildnings- och arbetsmarknadspolitik bör bedrivas. Att inte längre framförallt betona kunskaper och kompetens, utan istället människors sociala beteende, aura och strålgång kan kanske tyckas cyniskt i ett land som hittills sett sig som en typisk meritokrati; men i termer av förmåga till individuellt, mänskligt ledarskap, vilket numera förväntas av oss alla, och framförallt av barn och ungdomar, är det i framtiden helt väsentligt. Det kan dock inte bara ses som cyniskt utan också som riskfyllt. I en typisk konsekrati som Djursholm kan den stora majoriteten egentligen inte mer av substantiellt värde än andra människor, utan kanske till och med mindre. Deras ledarförmåga utgår i allt väsentligt från att bete sig på ett visst socialt accepterat sätt och att förverkliga en viss livsstil som anses moraliskt högtstående.

Men det symboliska kapitalet, auran, är skört. Det riskerar ständigt att förstöras och minska genom oansvariga eller omoraliska handlingar. Djursholmarna är och har alltid varit centrala för skapandet och upprätthållandet av den djursholmska auran, prestige och statusen. Människor i Djursholm, inklusive de som har Djursholm som sin arbetsplats måste därför konsekreras för att bete sig på ett sätt som bidrar till den sociala upphöjelsen av Djursholm. Konsekratier är därmed riskfyllda samhällsformer; som sades innan är auran skör. Kommer man den för nära, riskerar den att krackelera. Djursholm är alltid en hårsman från att förlora sin ledarroll och reduceras till ett högst vanligt, ordinärt eller till och med mediokert samhälle.

Om min analys är riktig, menar jag att det finns all anledning att diskutera kon-

3 Mer språkligt korrekt skall det vara "konsekratokrati"; men jag väljer "konsekrati" då detta är mindre krångligt att uttala.

sekratin som den (framtida) dominerande livsformen framför meritokratin, inte bara för att förstå Djursholm som Sveriges ledarsamhälle, utan också för att analysera det vidare svenska samhällets normer och värderingar.

Studiens genomförande: frågan om access

När jag för kollegor under 2009 började berätta om mina planer att studera Djursholm, blev jag av en del av dem avrådd. ”Ingen kommer att släppa in dig”, var budskapet. Det var också svårt att inledningsvis få finansiering för studien. Riksbankens jubileumsfond lät sig dock till slut övertygas när jag kunde uppvisa lovande observationer från ett halvårs pilotstudie – men medlemmar ur nämnden informerade mig senare också om att man betraktade projektet som ”högrisk”. Skepsisen fortsatte under projektets gång – jag blev kallad till nämnden i halvtid, för att svara på oroliga frågor kring hur det hela förlöpte, vilka alla dock visade sig sakna grund. Reaktionerna är förståeliga mot bakgrund av den ovana svenska samhällsvetare har av att studera eliter, i synnerhet utifrån kvalitativ metod som bygger på direktkontakt med studieobjektet. Eliter är per definition också mäktiga grupper, precis som Lena Sohl påpekar, och kan för en del verka nästan skrämmande – och som akademiker kan man alltså inte med automatik räkna med att ses som en legitim aktör, eller själv elit om man så vill, med den sociala och moraliska rätten att ställa frågor och göra undersökningar.

Accessproblematiken, det vill säga att få tillgång till studieobjektet, är därför en central fråga inom de flesta empiriska elitstudier (se t ex Rodenstedt, 2015; Sandgren, 2015). Om detta var jag mycket medveten när jag inledde min studie av Djursholm hösten 2010 – och tog kontakt med ordföranden för Djursholms golfklubb. Valet av golfklubben som utgångspunkt kan te sig fördomsfullt, men var noga planerat då den helt enkelt är en social sambandscentral i Djursholm, något jag insett efter att ha läst ett antal tidningsreportage om samhället. Ordföranden visade sig entusiastisk inför min idé att studera Djursholm som ett ”ledarsamhälle”, och tog själv initiativ till att kontakta personer som han trodde skulle vara intresserade av att bli intervjuade.

Begreppet ”ledarsamhälle” väckte antagligen omedelbart positiva associationer för honom; hade jag valt att beskriva Djursholm som ett ”överklassamhälle” eller ett ”elit-samhälle”, två standardmässiga begrepp hos samhällsvetare och journalister, är det inte lika säkert att gensvaret hade blivit positivt. Det visade sig också under de fortsatta åren som min studie förflöt att just ”ledarsamhälle” var ett ”dörröppnande begrepp”. Antagligen kunde de människor jag kontaktade inte alltid skönja den (för samhällsvetare självklara) kritiska referensram som min studie vilade på; där fanns en föreställning hos vissa personer som jag träffade att jag inför omvärlden borde ge Djursholm en typ av upprättelse, vilket de kanske uppfattade att begreppet ”ledarsamhälle” var ett uttryck för. Ett flertal personer återkom nämligen till mig om att det fanns mycket fördomar och stereotyper om Djursholm, vilket jag som forskare förhoppningsvis skulle, eller borde, punktera.

För mig som företagsekonom var begreppet ledarsamhälle det mest adekvata, givet den fokusering i ledarskapslitteraturen på att enkom studera ledare som dominerat de

senaste decennierna (se t ex Carlson, 1951; Mintzberg, 1973; Jackall, 1988). Att jag därtill var forskare och inte journalist var också viktigt. Djursholmare har historiskt sett dåliga erfarenheter av journalister, en grupp som de upplever har skrivit alltför negativt om Djursholm. Så här uttryckte till och med Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborg (2015) det om mig i sin recension av min bok, till synes väl medveten om branschens ordning: ”Det är med andra ord ingen vänsterextremist som snubblat runt med anteckningsblock en eftermiddag i ett samhälle hen vill krossa, utan en forskare med integritet”.

Ytterligare en faktor som troligen spelade stor roll var min titel som professor i *företagsekonomi* – ett ämne som många i Djursholm har utbildningsmässig erfarenhet av, och som de likt nationalekonomin inte uppfattar som ett (mot dem) kritiskt akademiskt ämne. Kanske hade bemötandet varit annorlunda om jag hade varit en professor i sociologi eller socialantropologi? En forskningsstudie av ett samhälle där auran och statusen är allt gjorde att den misstänksamhet mot projektet som några av mina kollegor och min finansär trodde jag initialt skulle drabbas av i hög grad uteblev.

Men en annan viktig förklaring till att studien var relativt lätt att genomföra efter att de initiala accessfrågorna hade lösts, både vad gäller intervjuer av såväl boende som arbetande i Djursholm, genomförandet av enkäter och omfattande fältstudier av olika sammanhang i samhället, hade tveklöst att göra med mitt personliga ”habitus”, för att tala med Bourdieu (1984). Den ovan nämnda kulturchefen på Aftonbladet påpekade också följande i sin recension: ”Det kan vara värt att nämna, att Holmqvist själv ingalunda är en främmande fågel i den här sortens samhällen. Han är utbildad på Sigtuna läroverk, bor i Danderyd och har umgänge i Djursholm”. Förvisso var jag som någon som växte upp i Sigtuna enbart dagelev på denna för samhällseliten så populära internatskola (därtill placerad där av kommunen i brist på kommunala alternativ), och något umgänge i Djursholm har jag aldrig haft; icke desto mindre har mitt sätt att bete mig, prata, diskutera och röra mig, säkert haft mer eller mindre stor betydelse för min förmåga att genomföra projektet genom att jag tidigt kom att uppfattas som en förtroendeingivande person i Djursholm; för att citera Margaret Thatchers beskrivning av Michail Gorbatsjov på 1980-talet, ”a man one could do business with”.

På flera sätt är jag en djursholmare genom det sätt på vilket jag lever; där fanns säkert en igenkänningsfaktor för de potentiella respondenterna. Påfallande ofta fick jag också frågan, *vem jag är* av dem som jag kontaktade – särskilt det faktum att jag bodde i Danderyd (förvisso i en vanlig lägenhet och alls inte i någon magnifik villa) verkade betydelsefullt som en form av social ackreditering. I min presentation av projektet var min hemadress någonting som jag med tiden också alltid lade till, som en form av anpassning till studieobjektet.

Alla dessa faktorer – begreppet ledarsamhälle, att vara professor i företagsekonomi, och att själv komma från en liknande social miljö som Djursholm, visade sig vara socialt fördelaktigt, men kan också givetvis ha varit intellektuellt (och socialt) begränsande. En person med andra perspektiv och en annan bakgrund hade säkert kunnat göra delvis andra observationer och kunnat beskriva fenomen på ett delvis annat sätt; om

detta har jag blivit väl medveten när jag efter studiens publicering presenterat den på en rad olika samhällsvetenskapliga institutioner runt om i landet. Denna problematik gäller givetvis för alla typer av etnografiska studier, oavsett om de är av ekonomiska eliter eller inte. Min ambition har dock givetvis inte varit att presentera en ”slutgiltig” analys av ledarsamhällen, utan istället stimulera till framtida forskning, där förhoppningsvis andra perspektiv och erfarenheter kan ge ytterligare tolkningar.

Tveklöst är den ekonomiska eliten en grupp med höga kulturella och symboliska murar – de eventuella nackdelar som min personliga och yrkesmässiga profil innebar, kan förhoppningsvis ses som underordnade de fördelar som fanns. Av detta kan man dra slutsatsen att den ekonomiska eliten kanske inte låter sig studeras av vem som helst, i alla fall inte om undersökningsmetoden är kvalitativ och etnografisk som i mitt fall. Det krävs helt enkelt en känsla och förståelse för studieobjektets speciella karaktär, därtill kanske en viss personlig stil för att vinna populationens förtroende. Samhällsvetare i allmänhet är knappast tränade för att kritiskt granska eliter, vare sig genom sin professionella skolning eller genom sin uppväxtmiljö – för de flesta eliter är inte en akademisk karriär attraktiv (se Börjesson m fl, 2016).

Därmed inte sagt att sådana förmågor inte kan förvärfvas och tillägnas genom praktisk träning och lyhörddhet. Att studier av ekonomiska eliter skulle vara exklusivt möjliga enbart för vissa få personer är givetvis inte riktigt; i fallet med exempelvis Pincon och Pincon-Charlot (1999; 2002; 2007) och deras intressanta rapporter från den franska ekonomiska elitens värld, är dessa båda sociologer kända vänstersympatisörer i den franska samhällsdebatten; på intet sätt har detta begränsat dem.

Förberedelser och forskningsdesign

Även om jag innan denna studie hade genomfört ett antal etnografiska projekt, bland annat av arbetshandikappade på Samhall (Holmqvist, 2015; 2008) och industriarbetare på Scania (Holmqvist och Maravelias, 2011), kändes detta tveklöst som en stor social och intellektuell utmaning. Jag kastade mig därför inte huvudstupa in i den. Min inspiration, och vägledning för studien kom från några klassiska och välkända sociologiska studier, snarare än från en distinkt metodlitteratur som diskuterar praktiska tekniker och tillvägagångssätt: Marie Jahoda och kollegors (1971) *Marienthal. The Sociography of an Unemployed Community*; Howard Becker och kollegors (1961) *Boys in White. Student Culture in Medical School*; Robert Jackalls (1988) *Moral Mazes. The World of Corporate Managers*; Paul Willis (1977) *Learning to Labour. How Working Class Kids get Working Class Jobs*; samt självklart även de olika studierna av Michel Pincon och Monique Pincon-Charlot, till exempel *Les Ghettos du Gotha. Au Coeur de la Grande Bourgeoisie* från 2007. Samtliga dessa studier presenterar ett rikt empiriskt material, baserat på en variation av metoder: intervjuer, enkäter, observationer med mera. Jag ville göra något liknande. Särskilt inspirerande var det sätt på vilket de förhöll sig till sina studieobjekt.

Det som dessa studier har gemensamt vad gäller formell forskningsdesign, är nämligen deras avsaknad av sådan. Inte heller redovisas i detaljer tekniker, praktiker och

ceremonier genom vilka datan har insamlats och tolkats. Så här skriver författarna bakom studien av *Marienthal*: "Ingen slutgiltig forskningsdesign hade utarbetats inledningsvis, istället upptäcktes många möjliga metoder och angreppssätt under studiens genomförande. Därför var en stor fördel för studien att forskarlaget var flexibelt och inte insisterade på rigida metodologiska praktiker – de modifierade regelbundet sina rutiner för fältarbetet." (Jahoda m fl, 1971: xii–xiv). I *Boys in White* görs följande klart: "På ett sätt hade vår studie ingen design. Det vill säga, vi hade inga genomarbetade hypoteser som skulle testas, inga datainsamlingspraktiker som noga hade valts ut för att säkerställa att relevant information samlades in givet dessa hypoteser, inga analytiska procedurer som specificerats inledningsvis. I den mån 'design' handlar om sådan noggrann planering, saknade vår studie det." (Becker m fl, 1961: 17). Och Jackall (1988: 16) skriver i sin *Moral Mazes* följande: "Jag kan inte hävda att jag strikt följt vetenskapliga rutiner, såsom slumpvist urval, när det gäller att välja de organisationer som jag studerade." Detta förhållningssätt framstod inte bara som nödvändigt och klokt, utan passade också mitt kynne och min karaktär vad gäller forskning; att snarare än att initialt skapa en "master plan" istället "muddle through" (se Lindblom, 1959).

En studie som var särdeles inspirerande för mig för detta arbete, var Tocqueville's mästerverk *Democracy in America*, som publicerades 1835–1840. Tocqueville, på motsvarande sätt som jag har försökt att göra, undersökte en miljö som hittills undgått mycket systematisk uppmärksamhet. Richard Swedberg (2009: 108–110) som studerat Tocqueville närmare beskriver hans metod på följande sätt: "Att samla in fakta om det ämne som han för tillfället studerade, var något mycket viktigt för Tocqueville och var intimt förknippat med hans ambition att vara en originell tänkare (...) Tocquevilles grundläggande regel var, när det gällde att samla in data, att *anything goes* – det vill säga, alla sätt att samla in data var bra, så länge de resulterade i att förse honom med de fakta han behövde (...) Han intervjuade människor, skickade enkäter, studerade lagar och juridiska kommentarer, offentliga dokument, olika typer av statistik, och en hel del till. Tocqueville *observerade* också – han lyssnade med ögon och öron – närhelst han kunde och oavsett var han var." Detta är också vad jag mer eller mindre framgångsrikt har försökt att göra. Överlag har jag prioriterat det empiriska materialet, och inte idéerna; ett förhållningssätt som ju Weber formulerade som "teorier måste följa fakta, och inte tvärtom."

Givetvis genomförde jag dock inte min studie utan vissa teoretiska utgångspunkter och perspektiv; men dessa kom analogt med ovan rapporterade erfarenheter från andra studier att hela tiden förändras och omstöpas. Exempelvis begreppet konsekration var någonting som jag först blev varse halvvägs in i studien, tidigare hade jag koncentrerat mig på att förstå Djursholm utifrån vissa idéer och bilder om socialisering och identitetsskapande. Jag kan därför inte strikt kategorisera min studie som varandes "induktiv", "abduktiv" eller "deduktiv" (se Alvesson och Skoldberg, 1994); vad jag däremot från första början vannade mig om, var att studien skulle bygga på många olika källor och innefatta olika metoder: intervjuer, enkäter, historiska data och så vidare; istället för att ensidigt utgå från en viss form av empiri och metod. Studien skulle vidare vara kvalitativ, inte för att en kvantitativ studie av ett elitsamhälle inte

skulle vara av intresse, utan av den enkla anledning att jag inte är kompetent till någonting annat. I framtida studier av ledarsamhällen och vidare av ekonomiska eliter kan förhoppningsvis kompletterande eller divergerande resultat fås fram genom en annan ansats än den som jag har valt.

Mitt tillvägagångssätt när jag väl var ”inne och igång” i Djursholm var mikrosociologiskt i Ervin Goffmans (1961) anda: ”små” fenomen och händelser var lika viktiga som stora, och jag såg all empiri som potentiellt viktig. Jag lade stor vikt vid att låta respondenterna själva berätta om Djursholm och det samhälle som de dagligen upplevde, och jag försökte varva olika gruppers perspektiv och synpunkter – allt från ungdomar och äldre, till restaurangbiträden och ”gamla djursholmsfamiljer”. Syftet var att utifrån olika människors och gruppers berättelser väva en bild av centrala normer för livsstilen i Djursholm. Dessa insikter konfronterades med data från enkäter och specialbeställda statistiska undersökningar från Statistiska centralbyrån, Brottsförebyggande rådet och Socialstyrelsen, samt historiska källor – allt för att kunna presentera en så fullödig och nyanserad bild som möjligt av den dominerande livsstilen i samhället. Exempelvis visade data från Socialstyrelsen att medelålders män i Djursholm konsumerar betydligt mer Viagra än riksnittet, vilket bland annat kan ses som ett uttryck för den aktivitetsnorm som råder i samhället, det vill säga att hela tiden leva aktivt, energiskt och prestationsinriktat. En del av det jag observerade var mig bekant från andra studier, till exempel prestationshetsen på skolorna eller föräldrarnas stora fester och representation, men annat var mig obekant, till exempel den höga graden av alkoholkonsumtion bland barn och ungdomar, frekvensen av dyslexidiagnostisering i skolorna och den utbredda känsla av misslyckande och otillräcklighet som rådde i samhället – trots aldrig så goda yrkes- och studiemässiga framgångar. Det faktum att jag vid flera tillfällen blev överraskad, var för mig ett uttryck att jag hade lyckats någorlunda väl med en balans mellan tes/ teori och öppenhet/ flexibilitet i mitt förhållningssätt till studieobjektet.

Genomförandet: frågor och problem

Intervjuerna (med drygt 200 personer) skedde alla mot löfte av anonymitet och bandades inte heller. Detta visade sig särskilt viktigt i fallet med kända personer som jag träffade, men också för lärare, förskolepersonal och andra anställda i Djursholm som på ett eller annat sätt hade en beroendeställning till djursholmarna. Det är naturligtvis en nackdel att presentera anonyma intervjuer, vars utsagor dessutom inte registrerats på band, och där jag alltså fått förlita mig till det jag uppfattat och antecknat. Å andra sidan hade det som sagt varit svårt att genomföra flera av dem; därtill gjordes ett flertal intervjuer på kaféer och restauranger där en bandupptagning ändå varit svår att genomföra; flera av de boende ville heller inte träffas i Djursholm utan föredrog en mer anonym miljö i Stockholm. De formella intervjuerna med människor som bodde eller arbetade i Djursholm, kompletterades med många informella samtal med människor i samhället, till exempel med skolorngdomar som jag träffade på ungdomsgården. Alla som jag pratade med fick givetvis veta vem jag var; påfallande ofta var man dock inte intresserad av några detaljer om projektet. Att jag var en professor som studerade

Djursholm som ”ledarsamhälle” verkade vara tillräcklig – och positiv – information.

Men det fanns också flera fall där jag nekades intervjuer av just denna anledning och då särskilt i gruppen av anställda i Djursholm. Detta tolkade jag som ett uttryck för den utsatthet som många i den gruppen kunde känna i Djursholm, till exempel om man var chef inom Danderyds kommun. Detta tangerar de etiska frågor som projektet väcker: min utgångspunkt kring detta, som jag också redogjorde för till studiens finanssär, var att minimera risken för att enskilda personer eller grupper kunde identifieras; ej heller att medvetet beskriva enskilda personer eller grupper på ett sätt som kunde uppfattas som nedsättande, sexistiskt, eller på annat sätt oetiskt. Frågan är naturligtvis särskilt viktig då studien innefattar barn och ungdomar. Exempelvis små barn som jag träffade i samband med besök i familjers bostäder, på lekparkar eller i förskolor kunde naturligtvis inte förstå syftet med min undersökning, men i dessa och liknande fall hade min närvaro godkänts av vårdnadshavare och/ eller förskolepersonal. På exempelvis en förskola informerade förskolechefen alla föräldrar i god tid om att jag skulle vara med i den dagliga verksamheten och observera barnen i sin förskolemiljö; i alla andra fall var jag nogga med att beskriva projektet och hänvisa till dess hemsida för ytterligare information.

Flera barn och ungdomar var förbluffande moget kritiska i sitt förhållningssätt till mig; något som givetvis bidrog till mina intryck av samhället. När jag besökte ungdomsgården frågade flera av dem vad jag skulle använda materialet till; vad syftet med studien var och så vidare. I en presentation av projektet i en lågstadielklass som jag besökte, räckte en flicka upp handen och frågade varför jag ville ställa frågor till dem och varför läraren hade bjudit in mig. Dyliga attityder hade jag inte mött i mina studier av de socialt utsatta arbetshandikappade på Samhall (Holmqvist, 2005) eller industriarbetarna på Scania (Holmqvist och Maravelias, 2011), där jag som forskare nog på ett annat sätt än i Djursholm betraktades som en auktoritet med rätt att ställa frågor och observera; därtill arbetade dessa personer i en hierarkisk organisation där deras chefer hade sanktionerat mina besök. Överhuvudtaget var jag tvungen att återkommande fråga mig hur projektet i Djursholm förstods och uppfattades av de jag tog kontakt med; ibland fick jag som tidigare redovisats intrycket av att man trodde att min studie handlade om att förmedla en ”rättvis” bild av Djursholm, det vill säga den bild som respondenterna själva hade. Det senare har givetvis varit själva idén med projektet, i så motto att beskriva Djursholm utifrån invånarnas egna erfarenheter och betraktelser, snarare än att ”skriva dem på näsan” vad Djursholm är. Att min analys kan uppfattas på olika sätt, är givetvis en annan sak.

De många intervjuerna och samtalen i Djursholm syftade först och främst till att inhämta information, men jag insåg med tiden att de också var viktiga förtroendeskapande mekanismer. Det fanns en ”djungeltelegraf” i området; med tiden blev min studie mer och mer känd; att personligen träffa personer ur olika grupper i samhället var viktigt för att med egna ord beskriva projektet, snarare än låta andra göra det. Jag kunde också erfara konsekvenserna när projektet inte framstod som begripligt eller relevant: en planerad web-enkät till föräldrar på en förskola missförstods av ett av föräldraren – varpå raskt samtliga andra familjer hoppade av.

Intervjuerna var också viktiga genom det sätt på vilket respondenterna pratade – och alltså inte bara *vad* de sade. En grupps livsstil är i hög grad förkroppsligad, och det är därför enligt mitt sätt att se det svårt att förstå den ekonomiska eliten utan att interagera med den. De nätverk som eliter bildar kan alltså inte till fullo förstås genom sociala kartor och liknande kvantitativa metoder; utan måste också beskrivas genom människors konkreta handlingar och uttrycksätt. Som C Wright Mills (1956: 5) påpekade: “för att förstå eliten som en social klass måste vi undersöka en hel radda av vardagliga situationer.” Min närvaro som forskare i samhället var viktig för att få till stånd intervjuer; att vara på plats i olika sammanhang, att delta i olika aktiviteter och därmed ”visa upp mig”, var i många fall helt avgörande för att kunna göra intervjuer vid ett senare tillfälle. Allt detta tvingade mig givetvis till att reflektera över mig själv och mitt sätt att vara, även min kropp, vilket i ett samhälle som Djursholm är en viktig faktor i sociala relationer.

Fältstudierna bjöd också på utmaningar. Jag var närvarande i Djursholm dagar som kvällar och på olika platser och i olika miljöer, till exempel hemma hos familjer, i skolor, hos föreningar, på idrottsklubbar, på restauranger, i kapellet och så vidare. Denna empiriska variation krävde att jag förmådde anpassa mig. Det var tveklöst skillnad på att vistas i klostret i Djursholm mot att vistas i tennishallen. Men ändå inte, då där fanns klara gemensamma referensramar i hur människor betedde sig och resonerade. Påfallande ofta kom jag på mig själv med att jag såg till att inte ha några fläckar på tröjan, att jackan var knäppt ordentligt och så vidare innan jag gjorde mina besök – jag försökte helt enkelt smälta in i det som jag uppfattade som ett estetiskt medvetet samhälle. Här spelade nog min egen bakgrund mig ett spratt: liksom för ungdomar i Djursholm i dag, var ”vett och etikett” och ”hel och ren” A och O i min uppväxtmiljö; självklart kom jag därigenom även att påverka de sociala situationer som jag studerade – ett faktum som är välkänt i etnografiska och kvalitativa studier och, för att citera metodlitteratur, är väl beskrivet i bland annat Benney och Hughes (1956) ”Of Sociology and the Interview.”

Allmänt var jag den nyfikne observatören – och jag tror att det faktum att jag så lätt fick vara med i olika sammanhang till inte så ringa del hade att göra med att mitt projekt, som tidigare diskuterats, upplevdes tillföra samhället symboliskt kapital, för att tala med Bourdieu. Kanske en och annan till och med tänkte, ”detta projekt kommer nog bidra till höjda fastighetspriser!”. Som professor var jag i Djursholm en populär gäst vid olika sammankomster; på motsvarande sätt som Djursholms grundare Henrik Palme insåg värdet av att attrahera ett antal kulturpersonligheter när samhället var nytt (till exempel Viktor Rydberg och Verner von Heidenstam), för att stärka Djursholms status och position. Helt klart fanns därmed en risk att jag lät mig utnyttjas och även bli smickrad av de vänligheter och det intresse som visades mig. I en recension av min bok menade också författaren och chefredaktören Göran Greider (2015) halvt på skämt, halvt på allvar, att jag skrivit boken i akt och mening för att bli upptagen i den Djursholmska gemenskapen!

Men samtidigt som jag på flera sätt kände mig bekväm med att vistas i Djursholm, och Djursholmarna nog kände sig ganska bekväma med mig, fanns där en distans som

också var självklar och nödvändig. Som akademiker kan man knappast till fullo trivas i ett samhälle som Djursholm som i så hög grad idealiserar andra egenskaper och kvalifikationer än de som den akademiska världen fostrar och befordrar. En djursholmare beskrev det så här för mig: ”Det borgerskap vi har sett i Djursholm under decennier är inte kulturbärare. I Uppsala kan du se ett utpinat borgerskap: lärare, bibliotekarier, docenter. Man ser på dem att de inte har haft det lätt. Men de bär upp ett visst intellektuellt förhållningssätt som saknas hos det borgerskap som Djursholm utgör.” Ur denna min känsla av socialt och intellektuellt utanförskap när jag vistades i Djursholm växte också tanken om att beskriva samhället inte som en meritokrati – utan som en konsekration. Detta begrepp, som ovan nämnts är sprunget ur ordet konsekration, kan ses som en akademikers kritik av den ekonomiska eliten och den sociala och politiska grund på vilken den utövar inflytande och makt.

Några observationer: barn och ungdomar i Djursholm

I det följande ger jag några korta exempel av observationer ur studien; dessa kan knappast tjäna som ”bevis” för den tes jag presenterar i min bok om Djursholm utan ger här enbart en mycket enkel och grundläggande inblick i min studie och arbets-sätt. Av särskilt intresse för mig var barn och ungdomars uppväxt i Djursholm och hur denna påverkade deras självbild. Å ena sidan fick jag gott om intryck av en värld präglad av goda möjligheter för dem: Djursholm är ett tryggt samhälle, välordnat och idylliskt som gör att man som barn och ungdom som regel tidigt ser på tillvaron med optimism och tillförsikt, om detta vittnar till exempel attitydundersökningar från Rädda Barnen. Att växa upp i Djursholm med föräldrar som har arbeten som av dem själva och av omgivningen ofta ses som uttryck för framgång och social betydelse, och därtill rikligen belönas ekonomiskt, innebär att man tidigt i livet lär sig att man bor i en speciell värld, där grannar, kompisars föräldrar, vänner och bekanta till familjen kan vara personer ”av betydelse” och som kommer att tjäna som sociala förebilder.

Att växa upp i Djursholm innebär också att man som ungdom tidigt lär sig att själv leda och organisera sitt liv. När jag pratade dem, berättade flera att deras föräldrar lade förhållandevis mycket tid på sina arbeten, vilket i de allra flesta fall innebar att de också var borta från hemmet, eller att de inte var hemma av andra skäl, till exempel på grund av bjudningar, egna fritidsintressen eller resor. En ung kvinna hävdade: ”Jag har väl vant mig vid ensamheten, att mamma och pappa ofta är borta. Men jag skulle aldrig själv vara ifrån mina barn så mycket som de är ifrån mig.” En annan ung kvinna uttryckte att ”jag och många av mina kompisar har nog blivit självständiga tidigt för att våra föräldrar jobbar så mycket. Man är ensam hemma ofta. Det är mycket fester. Varför gå hem klockan ett på natten i stället för klockan tre, när det ändå inte är någon hemma?”

Naturligtvis älskar föräldrar i Djursholm sina barn på motsvarande sätt som de allra flesta föräldrar gör. Men att vara med sina barn ses inte alla gånger som prioriterat eller viktigt av den anledningen att ett sådant umgänge inte bidrar till den konsekration som Djursholm kan erbjuda. I stället för att förläna föräldern socialt, kulturellt och

symboliskt värde, kan ett intensivt umgänge med barn bidra till motsatsen. Konsekration bygger på estetisk excellens; barn däremot kan vara stöjiga, stimmiga, röriga, stökiga – och ibland även smutsiga. Tidig självständighet ses också som en del av uppfostran. Barn i Djursholm tvingas helt enkelt tidigt att ta ansvar för sig själva genom det liv som familjerna lever. Så har det alltid varit i Djursholm, vilket inte minst många berättelser i historiska källor av vuxna barn om sina relationer till föräldrarna är ett uttryck för. Så här skriver till exempel Stig Beskow år 1954, son till de kända djursholmarna Elsa och Natanael Beskow:

Mor gick ju tidvis helt upp i sitt konstnärskap: när hon höll på med en ny bilderbok, var hon så absorberad därav, att hon helt disträ brukade svara ”ja, ja, visst får ni det”, när vi pojkar skamligt nog passade på att be henne om något, där vi i vanliga fall skulle riskerat avslag. Och Far – ja, när han inte hade besök av någon, som sökte själslig eller materiell hjälp, så satt han i sitt rum och arbetade. Och då fick ingen störa eller klampa i trappan. Att då rusa in till honom och ropa: ”Far, se vad jag har hittat!” eller ”Hjälp mig med den här barkbiten!”, det hade varit ett helgerån.

Barnens ensamhet är alltså en konsekvens av föräldrarnas sociala upphöjdhet; en central komponent av den konsekration som definierar Djursholm. Den livsstil som föräldrar har innebär helt enkelt att ”stora” sociala engagemang prioriteras framför ”små” – vilket blir till en central del av hur ens självbild formas och utvecklas. För barn som lär sig genom att observera sina föräldrars beteende innebär frånvaron en insikt om att de inte bara måste bli självständigt tänkande och agerande personer, utan också att de lär sig att det yrkesliv som föräldrarna lever, eller det liv de har allmänt, är någonting naturligt och eftersträvansvärt. Att arbeta många timmar, att vara borta från hemmet, kan förvisso upplevas som problematiskt av barnen och kan leda till ett avståndstagande. Men det kan likaväl framstå som det enda rimliga livet. De distanserade sociala relationer som kan bli följderna är också funktionella utifrån samhällets karaktär och perspektiv, där varje invånare har en roll att fylla för att dess aura ska upprätthållas.

Att leva nära sina (små) barn, utan barnflickor, innebär att man lever i en värld som inte alltid är konsekrerande. I stället innebär ett nära liv med barn att man får mycket glädje, men också mycket bekymmer genom till synes praktiska triviala problem, liksom smuts i form av orena kläder med mera. Barn i Djursholm är prioriterade och viktiga – men på distans. De är som grupp väsentliga för samhällets utveckling och fortlevnad, men de är också riskabla socialt. En barnflicka sade att ”det är många barnflickor i Djursholm och det är väl ett tecken så gott som något på att man prioriterar annat än sina barn. Det kan man ju bara konstatera utan att lägga någon värdering i det.” Semestrarna kan dock vara helt annorlunda, som Stig Beskow också konstaterade i sin beskrivning av sina uppburna föräldrar: ”Under sådana perioder – långt borta från alla som, åtminstone enligt min uppfattning, i tid och otid lade beslag på Far och Mor – kom vi dem nära på ett alldeles särskilt sätt och lärde känna och älska deras enkelt mänskliga egenskaper och

svagheter och förstå, att de ingalunda var några övermänniskor.”

Den grå vardagen, med alla sina triviala bekymmer och besvär är någonting som man som god förälder i Djursholm i regel vill undvika. Genom att inte vara med sina barn i vardagslivet utan i stället satsa på resor och semestrar där det finns en förväntan om trevnad och just flykt från det vardagliga kan samhällets aura och status förbli intakt. Under dessa resor kan värdena i Djursholm genom en aktiv och positiv livsstil blomma ut, vilket blir till en träning och ett formande av identiteter hos barn och ungdomar. Det framstår också som om det rutinartade och kanske även ”smutsiga” undviks i förhållande till barnen genom bruket av allehanda tjänster eller andra former av avlastning: att klä på stojiga och stimmiga barn som har geggiga galonkläder på sig; att själv bli nedsmutsad av att klä dem eller leka med dem utomhus, att traggla glosor och mattetal, att rensa ogräs tillsammans med dem i trädgården, att laga vardagsmat, och så vidare. I stället används barnflickor, läxhjälp och trädgårdsföretag. Baksidan är givetvis ett minskat umgänge med barnen – och en social distans som följd, men som likväl är funktionell i Djursholm. Det ofta ringa vardagsumgänget med barnen har inte bara att göra med att föräldrar i Djursholm inte anser sig ha tid; det beror också på att dylika aktiviteter inte i tillräckligt hög grad motsvarar den sociala status och position som föräldrarna vill upprätthålla genom sitt boende i Djursholm.

Slutsatser och implikationer

Min slutsats av detta projekt, är att den ekonomiska elitens sätt att leva, och därmed dess påverkan på det övriga samhället är någonting som kräver vidare studier, företrädesvis genom etnografisk metod. Ekonomisk makt är någonting förkroppsligat, habitus, och kan knappast beskrivas med mindre än att den studeras genom de människor som förkroppsligar den. Detta kräver en samhällsvetenskap som betonar vikten av mikrosociologiska observationer, av människors dagliga levnadsmönster, vanor och normer – och som förmår beskriva dessa på ett trovärdigt och övertygande sätt. Min studie av Djursholm är ett försök i den riktningen, som förhoppningsvis kommer att följas av andra studier med ett intresse för eliters betydelse för konstitueringen av ekonomisk makt i samhället.

Studiens omfång och sätt att rapportera, nämligen i form av en mer än 700 sidor lång monografi på svenska utgiven på allmänt förlag, kan vara värt att slutligen kommentera då detta har bäring på den typ av forskning som kan bedrivas, givet olika publiceringsätt. Det finns många fördelar med den fokusering inom svensk samhällsvetenskap som i dag är för handen, nämligen att betona internationell publicering i tidskrifter framför böcker i allmänhet och böcker på svenska i synnerhet. Den intellektuella och sociala provinsialism som ibland har präglat svensk samhällsvetenskap har varit ett problem; därtill är akademien idag global på ett sätt som den inte var förr. Men man ska inte kasta ut barnen med badvattnet. Forskningsmonografier på svenska, som därtill läses av en bredare allmänhet, ska inte nödvändigtvis ses som ett uttryck för *sämre* forskning, än forskning som publiceras i A-rankade internationella tidskrifter, ofta publicerad i forskarlag snarare än av enskilda forskare. Hade jag valt

den gängse publiceringsstrategin, hade studiens helhet gått förlorad, därtill viktiga nyanser i materialet. En kompromiss hade naturligtvis kunnat vara att jag publicerade studien i bokform fast på engelska (se dock Holmqvist, 2017); emellertid skulle detta innebära att en annan viktig poäng med samhällsvetenskaplig forskning gått förlorad, i alla fall för denna studie – nämligen möjligheten att kommunicera med det omgivande samhället. Detta innebär inte trivialisering eller popularisering av forskningen, utan istället att visa på betydelsen av samhällsvetenskapliga analyser och perspektiv för den vidare samhällsdebatten; och att få inspiration för analys och tolkning genom de reaktioner som kan komma från denna.

Referenser

- Atkinson, R. and S. Blandy (2006) (Red.) *Gated Communities. International Perspectives*. London: Routledge.
- Baltzell, E. (1958) *Philadelphia Gentleman. The Making of a National Upper Class*. Glencoe: The Free Press.
- Barnard, C. (1938) *The Functions of the Executive*. Harvard: Harvard University Press.
- Beaverstock, J. V. (2004) "Getting Away With It? Exposing the Geographies of the Super-Rich", *Geoforum* 35: 401–407.
- Becker, H. S.; B. Geer; E. C. Hughes; A. S. Strauss (1961) *Boys in White. Student Culture in Medical School*. Chicago: Chicago University Press.
- Benney, M. och E. C. Hughes (1956) "Of Sociology and the Interview", *The American Journal of Sociology*. 62: 137–142.
- Beskow, S. (1954) *Natanael och Elsa Beskow*. Stockholm: Norstedts.
- Blakely, E. J. and M. Gail Snyder (1997) *Fortress America. Gated Communities in the United States*. Washington, D.C.: Brookings Institution.
- Börjesson, M., D. Broady, B. Le Roux, I. Lidegran (2016) "Cultural Capital in the Elite Subfield of Swedish Higher Education" *Poetics*. 56: 15–34.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, P. (1996) *The State Nobility*. Stanford: Stanford University Press.
- Carlson, S. (1951) *Executive Behavior*. Stockholm: Strömbergs.
- Edling, C., G. Farkas och J. Rydgren (2015) "Women in Power: Sex Differences in Swedish Local Elite Networks", *Acta Sociologica* 56: 21–40.
- Elias, N. (1994), *The Established and the Outsiders*. London: Routledge.
- Gatzambide-Fernandez, R. (2009) *The Best of the Best. Becoming Elite at an American Boarding School*. Harvard: Harvard University Press.
- Goffman, E. (1961) *Asylums. Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Anchor.
- Greider, G. (2015) "En klättrares studie av det segregerade Djursholm", 2015-06-10.
- Hay, I. (2013) (Red.) *Geographies of the Super-Rich*. London: Edward Elgar.
- Holmqvist, M. (2015) *Djursholm – Sveriges ledarsamhälle*. Stockholm: Atlantis.
- Holmqvist, M. (2017) *Leader Communities. The Consecration of Elites in Djursholm*.

- New York: Columbia University Press.
- Holmqvist, M. och H. Hasselbladh (Red.) (2013) *Företagsekonomi och samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Hörnqvist, M. och P. de los Reyes (2016) *Bortom kravallerna. Konflikt, tillhörighet och representation i Husby*. Stockholm: Stockholmia förlag.
- Jackall, R. (1988) *Moral Mazes. The World of Corporate Managers*. New York: Oxford University Press.
- Jahoda, M., P. F. Lazarsfeld, H. Zeisel (1971/2002) *Marienthal. The Sociography of an Unemployed Community*. London: Transaction.
- Khan, S. R. (2011) *Privilege. The Making of an Adolescent Elite at St. Paul's School*. Princeton: Princeton University Press.
- Lindblom, C. E. (1959) "The Science of 'Muddling Through'", *Public Administration Review*. 19: 79–88.
- Linderborg, Å. (2015) "Maktens boning", *Aftonbladet*. 2015-06-07.
- Mills, C. W. (2000/1956) *The Power Elite*. New York: Oxford University Press.
- Mintzberg, H. (1973) *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper and Row.
- Piketty, T. (2015) *Kapitalet i tjugoförsta århundradet*. Stockholm: Karneval.
- Pincon, M och M. Pincon-Charlot (1999) *Grand Fortunes. Dynasties of Wealth in France*. New York: Algora.
- Pincon, M och M. Pincon-Charlot (2002) *Voyage en grande bourgeoisie*. Paris: PUF.
- Pincon, M och M. Pincon-Charlot (2007) *Les Ghettos du Gotha. Comment la bourgeoisie défend ses espaces*. Paris: Seuil.
- Rodenstedt, A. (2015) *Living in the Calm and Safe Part of the City. The Socio-Spatial Reproduction of Upper-Middle Class Neighbourhoods in Malmö*. Doktorsavhandling. Uppsala: Dept. of Social and Economic Geography.
- Roine, J. och D. Waldenström (2009) "Wealth Concentration over the Path of Development: Sweden, 1873–2006", *Scandinavian Journal of Economics* 111: 151–187.
- Sällström Matthews, S. (2016) "Hur Elsa Beskows idyll Djursholm blev en konsekрати", *Ekonomisk Debatt*. Nr 1.
- Sandgren, P. (2015) *Internatskolorna. Att fostra en elit*. Stockholm: Atlantis.
- Swedberg, R. (2009) *Tocqueville's Political Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Tocqueville, A. de (1998) *Democracy in America*. Translated by Henry Reeve. Hertfordshire: Wordsworth.
- Weber, M. (1946) *From Max Weber: Essays in Sociology*. Edited by H. H. Gerth och C. W. Mills New York: Oxford University Press.
- Willis, P. (1977) *Learning to Labour. How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Farnham: Ashgate.

Korresponderande författare

Mikael Holmqvist
Företagsekonomiska institutionen
Stockholms universitet
106 91 Stockholm
mikael.holmqvist@sbs.su.se

Författarpresentation

Mikael Holmqvist är docent i sociologi och professor i företagsekonomi vid Stockholms universitet. Han forskar om arbete, organisation och makt, för närvarande med fokus på svenska och internationella samhällseliter. Ett pågående redaktörsprojekt är "Eliter i Sverige" (Studentlitteratur). Tidigare forskning har bland annat innefattat studier av välfärdsorganisationer, funktionsnedsättning och hälsopromotion; se till exempel *Samball – Att bli normal i en onormal organisation* (SNS förlag, 2005), *The Institutionalization of Social Welfare* (Routledge, 2008) samt *The Disabling State of an Active Society* (Ashgate, 2009), liksom studier av hälsopromotion på arbetsplatser; se till exempel *Managing Healthy Organizations. Worksite Health Promotion and the new Self-management Paradigm* (medförfattad med Christian Maravelias. Routledge, 2011)